

دو سند در مورد کتابخانه ناصریه هند

به کوشش: عبدالله غفرانی*

توضیح

کتابخانه ناصریه هند، یکی از آثار جاودانه‌ای است که از خاندان صاحب عیقات بر جای مانده است. این کتابخانه، ده‌ها سال، از زمان علامه سید محمد قلی لکهنوی (پدر میرحامد حسین) تا چند نسل پس از او، همواره با تلاش‌های دانشوران این خاندان، راه ترقی و تکامل پیموده و خود، منشأ برکات فراوانی بوده است.

درباره این کتابخانه و سیر تحولات آن، در جای دیگری باید به تفصیل سخن رود. در اینجا دو سند درباره این کتابخانه می‌آید، که شامل دو یادداشت است که پنجاه سال پیش، علامه امینی صاحب الغدیر و فرزند دانشمند ایشان آیت‌الله حاج شیخ رضا امینی در دفتر یادبود کتابخانه نوشته‌اند و توسط حجة الاسلام شیخ عبدالله غفرانی در اختیار فصلنامه سفینه قرار گرفته است. لطف ایشان را سپاس می‌گزاریم و آرزوی توفیق روزافزون برای ایشان داریم.

فصلنامه سفینه

* کتابشناس و پژوهشگر، مشهد مقدس.

سند اول - يادداشت علامه امينى

كان مكتبة الناصرية العامرة في هواجس ضميرى مثال ما أعظمه و اكبره، منذ وقفت على تأليف مؤسسيها، ابطال العلم و حجج المناظرة و آيات الحجاج و أعلام الدين و رجال المذهب، من «تشييد المطاعن» و «عبقات الانوار» و «استقصاء الإفحام»، الى آثار و مآثر خالدة مع الأبد، المزدانة بها مكتبات الدنيا.

و كنت أغدو وأروح، و شوقى اليها فادح، انتهز الفرصة، و أتسوّف حيناً بعد حين، إلى أن أُتيح لى السفر الى ديار الهند وزيارة مكتباتها المفحمة بالنفايس و الثقل، منّا من الله العزيز، وله الشكر و ألف شكر.

فبدأت بزيارة هذه المكتبة الزاهرة، و ألقيت عصا السير فى لكهنو، شهر رمضان من سنتنا هذه ١٣٨٠، فغدوت أختلف اليها و أصرف دون الإستثمار من حقها اليانع، ليلى و نهارى. و أفضى فى البحث عمّا فيها من الثمر الشخص جلّ و قتي. فوجدتها ثروة علمية طائلة اسلامية يتباهى بها جمعيتها يد الهمة القعساء و القدرة و الكرامة - و لا حول و لا قوّة الا بالله - فما شاهدت طيلة حياتى الآن مع كثرة ما رأيت من المكتبات الحافلة فى أمصار الشرق و أرجاء البلاد الاسلامية مكتبة لهذه لنفايس الآثار و نوادر الأسفار، حاوية للتراث العلمى من شتات كلّ علم و فن.

و إني و إن اقدرّ جداً جميع مكتبات الهند، و تعجبني مكتبة جامعة عليگر و رامپور و بنته، و فى كلّ منها نوادر و درر و غرر تخصّ به، و فيها آثار قيّمة فى نواميس الاسلام المقدّس و مآثر باقية انتجته يمنى السلف الفطاحل، غير أنّ مكتبة الناصرية هي أعظمها خطراً و أجمعها اثراً و أهمّها مكانة.

فسلام الله على سلف صالح أسسها و على خلف بارّ يقيم أودها و يدير شئونها و يتحفّظ عليها و يبذل الجهد فى توطيدها.

و الذى يورث الهمّ و يجلب الغمّ، ذهول هذه الأمة المسلمة الذاهلة عن صالحها عن العناية بهذه المكتبة الفخمة و بغيرها من المكتبات فى هذه المدن الحارّ جوّها، البارد

أهلها.

و لعمري لو كان شطر من هذه الآثار في إحدى مكتبات الغرب، لكانت الدنيا ملآنة بضرب الدعاية إليها و نعات الإعزاز بها و التفاني دونها و إذاعة إكبارها و إعظامها، و كانت تأخذ في المجتمع العلمي الثقافي العالمي أهمية كبرى يشغل ذكرها صفحات الصحف، و يقسم هديتها الجرايد و المجلات، و تسمع أذن الدنيا نبأها من الإذاعات العالمية، غير أنها بيدنا، و نحن نحن، و حظنا في الملأ مفهوم محدود في فمياء و هل ينطق من فيه ماء؟

فأسأل المولى سبحانه أن يقيض لها من الأمة من يشعر قيمة هذه الثروة الغالية، و يحمل بين جنبيه روح العمل و نشاط النهضة و الحركة العلمية، و السعي وراء صالح الأمة ليقوم بواجب خدمتها حتى يتأتى لرواد الفضيلة الأخذ من هذه الذخائر الثمينة التي فيها الحياة الروحية و تقدّم الإنسانية السامية، و رقى أبناء القرآن الكريم و إعلاء كلمة التوحيد كلمة العدل و الصدق، و ليس عملي الله بعزيز، و الحمد لله أولاً و آخراً.

الأحقر عبدالحسين أحمد الأميني النجفي

٢٤ ذيقعه الحرام ١٣٨٠

سند دوم: یادداشت آیت الله رضا امینی

در این موقع که به ملازمت ركب خداوندگار معظم پدر بزرگوارم حضرت آیت الله امینی مفتخر گشته و به مملکت پهناور هندوستان مسافرت نمودم، مدت یک ماه در لکهنؤ توقف نموده و از گنجینه با عظمت کتابخانه ناصریه - که نتیجه عمر گرانهای مجاهدین دین حامیان شریعت مبین مرتضوی، رضوان جایگاه مرحوم یگانه بحاثه علامه مذهبی آقای سید محمد قلی و پیشوای مقدس شیعه آیت الله سید میرحامد حسین و سیدنا المجاهد سید ناصر حسین اعلی الله درجاتهم الرفیعه - بهره مند گشته و قسمت مهم کتب خطی و چاپی آن را زیارت نمودم. الفاظ را کوته تر از آن می پندارم که تواند وصف این ذخیره با جلال را بیان

نمایند. چه عمر شریفی را که آن پیشوایان با جهاد علمی و عملی سپری، نمودند بدین ناحیه بیش از همه پی بردند که اجتماع و نسل آینده - که رهین و سرافراز با خدمات آن ذوات طاهره است - احتیاج مبرمی به کتاب داشته و در هر آنی نیازمند سلاح و غذایی روحی خواهد بود، و همه گاه کلمه شریفه مولی امام صادق سلام الله علیه که می فرماید: «احتفظو / بکتبکم فانکم سوف تحتاجون الیها» ممثل نظر آن بزرگواران بوده. لذا جهت تأمین و سدّ این ناحیه که ارتباط کلی با زندگانی روحی هر ملت و قومی داشته و مایه افتخار و مباهات آنان است، عمر مقدس خود را با شکنجهایی جسمی و روحی سر رسانیده و یک سلسله تألیف پربها که روح افزای سخن هر دانشمند و جلوه بخشنده کتابخانه های جهان و در ابحاث علمی و مذهبی که دارا است، لا یأتیه الباطل من بین یدیه، به عالم تشیع تقدیم، و این کتابخانه با شکوه را برای خدمت به عالم علم و انسانیت به ملت خود به رسم یادگاری به یادبود گذاشتند. و اکنون جای عزّت و افتخار است که رادمرد غیور، فخرالاعیان و الاشراف نصیرالملة والدین جناب آقای سید نصیر عبقاتی و حضرت حجت الاسلام والمسلمین علامه بزرگوار آقای سید محمد سعید عبقاتی کمر همّت بسته و در تشیید و توسعه این مؤسسه با عظمت، عمر گران بهای خود را صرف نموده و بما اوتو من قوّة، در پیشرفت آن به ارزانی جان بخشش می نمایند. از پیشگاه حضرت ایزد متعال، موفقیت و تأیید را قرین صحت و سلامتی، مر آن ذوات محترم و بیداری از خواب غفلت و احساس به ادای واجب را مر ملت مسلمان همواره خواستارم.

مدیر کتابخانه (مکتبه الامام امیرالمؤمنین علیّ العامّة)

۲۴ ذی قعدة ۱۳۸۰ هـ رضا امینی نجفی

آل (الغدیر) ۱۹۶۱/۵/۱۰